

שנת ט' במסע בצופים - שנה של עליות מאתגרות, פסגות גבוהות ונופים מרהיבים

עקרונות מרכזיים

- ★ למידה בהתנסות
- ★ אחריות ללמידה
- ★ תהיה המדריך שאתה רוצה שהם יהיו- אחוות קטנות והדרכה שקופה

למידה בהתנסות

הדרכה היא עולם שקשה מאוד להכיר וללמוד מתוך ספר. המהות האמיתית ההדרכה נחשפת דרך מפגש עם חניכים, הסיפוק שבהדרכה מתגלה כאשר אתה משמעותי עבורם, והמורכבות היומיומית מתבהרת כשאתה נדרש להציב גבולות ולסייע להם לעמוד באתגרים. לכן, במרכז של שנת ט' במסע בצופים עומדת למידה בהתנסות: התרגול המעשי, בתוספת משוב המעבד את החוויה, הוא חלק בלתי נפרד מהמסע השכבתי.

חשוב לזכור כי גם בהתנסויות ישנה עקומת למידה, וברור שלא נתחיל מיד בהעברת פעולה באורך מלא לקבוצת חניכים. חשוב לזמן לחניכים חוויות הצלחה ולסייע להם לפתח בהדרגה את כישורי ההדרכה שלהם. ההמלצה היא להתחיל בהתנסויות קצרות בקבוצות קטנות, בתוך האחוות, ורק אז להמשיך להתנסויות מחוץ לקבוצה, בקבוצות שונות בשבט ואולי אף במסגרות חינוכיות בקהילה מחוץ לשבט (למשל מועדוניות, משחקיה בבית חולים, בית ספר ועוד).

בחלק מפעילויות התוכן מופיעה הנחייה ברורה לתרגול והתנסות במסגרת הפעילות. בשאר הפעילויות על המדריך ליזום התנסויות ולתאם אותן במידת הצורך עם הקבוצות השונות בשבט. בהתנסויות יזומות על ידי המדריך, כל אחד ממרכיבי הפעולה יכול לשמש לזמן התנסות ורק במסלולים האחרונים ההתנסות תתפרש על פני הפעולה כולה. במסלולים האחרונים יתלוו החניכים למדריכים אחרים, יבנו איתם מסלול, ירכיבו פעולות ולבסוף אף יעבירו פעולה באורך מלא בעצמם.

נוסף לכך, המדריך רשאי לאפשר לחניכי הקורס להעביר חלקים מפעילויות התוכן לפי שיקולו. למשל, חניכה יכולה להוביל מתודה של דיון בשאלה במהלך פעילות תוכן שגרתית. בכל מקרה, אם בוחרים לאפשר לחניכים התנסות מסוג זה, על ההתנסויות להתייחס לתוכן ההדרכתי שהוצג בפעילויות התוכן הקודמות. כך שהתנסות של זמן צופיות או דיון לדוגמה יגיעו רק לאחר היכרות עם הנושא במסגרת הקבוצה.

חשוב לציין כי במהלך שנת ט' מצטרפים לצופים חניכים חדשים שלא היו בתנועה מעולם או שהיו בשכבות הצעירות וחוזרים, ולעומתם ישנם לא מעט חניכים שגדלו בתנועה וצמאים לתכני הדרכה. השוני בין החניכים גדול מאוד, ומטרת המסלול הראשון היא, בין היתר, לצמצם את הפערים וליצור שיח שווה. מסלול זה הוא מעין שער לקורס, והוא עוסק בתכנים משמעותיים וכלליים הנוגעים להקמת התנועה, למשמעות החינוך הבלתי פורמלי ולתפקידה של תנועת הנוער בחברה. ההמלצה היא לא לשלב התנסויות במסלול זה, ולהתחיל בהן רק לאחר מתן כלים למתן משוב ולקבלתו, שיהוו בסיס להתנסויות החניכים החל מהמסלול השני.

התנסויות שעל כל חניך ט' לקחת בהן חלק:

- ★ העברת זמן משחק לקבוצה בשבט (מסלול 2)
- ★ העברת זמן צופיות בקבוצה בשבט (מסלול 3)
- ★ העברת פעילות קצרה בקהילה - במועדונית, במשחוקיה בבית חולים, בבית-ספר ועוד (מסלול 3)
- ★ התלוות אל מדריך בשבט בעת הרכבת פעולה, נוכחות בפעולה עצמה (כצופה) והעברת החלק המסכם של הפעולה (מסלול 4)
- ★ הרכבת פעולה והעברתה במלואה (מסלול 4)

רעיונות להתנסויות נוספות:

- ★ העברת תחנות מעבר דרגה ביום מעבר דרגה
- ★ בניית פעילות לשכבה הצעירה בחופשת חנוכה והעברתה
- ★ אחריות על מתקנים או תחנות בפורימון
- ★ ליזוי קבוצה בטיול פסח (והעברת פעולה מתיק הטיול)
- ★ אחריות על מרכז פעילות שבטי או הנהגתי במחנה
- ★ העברת "פעולות שכבה" לשכבת ט' במחנה קיץ
- ★ הדרכת פרויקט ג' - מספר מפגשים במהלך השנה ומפגש שיא במחנה הקיץ
- ★ אחריות על אחד מימי הזיכרון

אחריות לתהליך הלמידה

בשנת ט' אנו מעודדים את החניך להשתתף באופן פעיל בתהליך הלמידה. על כל חניך מוטלת האחריות לא רק להגיע לפעולות, אלא גם להשתתף בהן, להתנסות ולמשב את חבריו לקבוצה. זהו חלק בלתי נפרד מתהליך הפיכתו מחניך למנהיג בשבט, לחבר שכב"ג יוזם, עצמאי ומוביל וכן כמדריך לעתיד. אחד האמצעים לקידום למידה אקטיבית הוא פנקס לחניך (או מחברת כלשהי - נתון לבחירתו של המדריך) שילווה אותו לאורך השנה. ההמלצה היא שבמחברת האישיה הזו יופיעו, בחוצצים או בכל אופן אחר, מספר נושאים. החניכים יכולים למלא את הפנקס באופן חופשי במהלך הפעילות ובכל מקרה יוקדשו מספר דקות לכתיבה אישית בפנקס בסיום כל פעולה. החניך יבחר לאיזה חוצץ הוא משייך את מה שיכתוב כך שבסיום מסע ט' כל חניך יצא עם הידע שצבר בקורס באופן שמתאים לו.

רשימת נושאים לקיטלוג הפנקס

- ★ **מה למדתי היום?** - מיומנויות הדרכה, טכניקות מסירה, היסטוריה צופית, קשר מדריך-חניך ועוד
- ★ **חשוב לי לזכור...**
- ★ **צופיות** - הערות והרחבות על זמני צופיות שעברנו או התנסינו בהעברתם
- ★ **אני מאמין** - מחשבות אישיות על דברים שחשובים לי, על עמדות שאני מגבש בנושאים מסוימים ועל דברים שארצה לקדם כמדריך
- ★ **טיפים של אלופים** - עצות ודגשים השווים זהב, שנאמרו על ידי המדריך שלי, מניסיונם של מדריכים אחרים שפגשתי או אפילו חברים בקבוצה
- ★ **מעורר השראה** - טקסט, סיפור, אישיות, תמונה או סרט שנתנו לי חומר למחשבה ורצון לפעולה
- ★ **עמודים ריקים לכתבה חופשית**

תהיה המדריך שאתה רוצה שהם יהיו!

את המסרים החשובים ביותר בנושאי הדרכה חניכי ט' ילמדו מהאופן שבו ידריכו אותם. איך המדריך מגיב לאירוע חדשותי? כיצד הוא מסביר את כללי המשחק? ומה הוא עושה בסיום הפעולה כשאזור הפעילות מבולגן? כל המתרחש במרחב הקבוצתי במהלך הפעולה הוא בעל ערך לתהליך הלמידה ויש לראות בו הזדמנות חינוכית.

הדרכה שקופה

בהדרכה שקופה המדריך מלווה את מעשיו בהסבר (שיקוף), כדי להפנות את תשומת לבם של החניכים לתרחישים ולדרכי פתרון אפשריות בזמן אמת. לדוגמה, מדריך שהתחיל זמן צופיות במקום מסוים בשטח השבט וחש צורך לעבור למקום אחר יכול לשתף את החניכים: "בוודאי שמתם לב שזזנו הצידה לאחר ההסבר. מישהו יכול לחשוב מדוע? נכון מאוד. בדקות הראשונות כולנו הרגשנו שהרוח התגברה וברור שזה יהיה גורם מפריע. חשבתי שזה יקשה עליכם לשמוע אחד את השני ויגרם לכם לאי נוחות ולכן העדפתי לבצע הפסקה קצרה, להפסיד דקה או שתיים, לעבור למרחב מקורה ולהרוויח את הריכוז שלכם." ברגעים אלו למד כל חניך שיעור קצר על "אקלים חינוכי" שייחקק בזיכרונו, גם מבלי שהידע הזה הוקנה לו בדרך מסודרת ומתודית.

אחוות קטנות

אחד מעקרונות ההדרכה הטובה, שקידם באדן פאוול, מקים תנועת הצופים, בכל הזדמנות הוא העבודה בקבוצה קטנה. בקבוצה קטנה קל יותר לכל חניך להתבטא, פשוט יותר לפתח קשרים אחד עם השני, והחשוב ביותר - המדריך יכול לראות באמת כל חניך וחניך ולהעניק לו יחס אישי. חניך בכיתה ט' לומד על חשיבותה של קבוצה קטנה, וראוי שיכיר את יתרונותיה מקרוב. כדי להדריך בעתיד קבוצה קטנה עליו להיות כבר עכשיו חלק מאחוות של עד 15 חניכים, עם מדריך אחד שמכיר אותם לעומק, מחזק את הקשרים ביניהם ומוביל אותם לאורך המסע. אם כן, ההמלצה היא להדריך את שנת ט' במסגרת של אחוות קטנות עם מדריך אחד לכל אחווה.